

מסורת הש"ס

(א) לקמן קמה: (ב) שם קמו: (ג) י"ג ל'און: מוס' לוונני: כחמה: ורי: תמור דכש'.

הגהות הב"ה

(א) רש"י ד"ה מי סברת מעשה טבריא אסיפא:

גליון הש"ס

גברא דחלפי אפיתחא דניהב. עיין חולין דף ח ע"א מוס' ד"ה בחמי טבריא:

מוסף רש"י

כל שבא בחמין. כלומר שנתשגל (קטום קטום). שורין אותו בחמין בשבת. כמי שהא נעומו (שם). וכל שלא בא בחמין מלפני השבת. כגון בע"י יעש שאולטין אותו מי על ידי חזקת (שם). מדיחין אותו. ולא אמתין וכו' ביטולין. אבל לא שורין (שם). חוץ מן המליח ישר. דג מליח של שנה שעברה (שם). וקוליים האיספנין. שם דג שאולטין אותו ממחם מלחו על ידי דחמה בחמין. והק' אפילו דחמה נמי לא שזכו גמר מלאכתו והו' ביטול (שם). נותנין תבשיל לתוך הבור. שאין בו מים (קטום קטום). בשביל שהא שבור. שלא יפריח ממחם החום (שם). ואת הברים הריקים בריעים בשביל שיצננו. כלי מלא מים יפס' לתוך מקוה מים רעים להשתמר שלטנו ולא יתמו (שם).

תוס' ישנים

(א) וכו"ז נמי אסרי שמה יתמה דלף ביו"ט אסור לחמות לנזרך מחלה ב: (ב) ואין נראה כי' קושא דלא חיישין שמה יתפר במעושה כ"א אלא בחול דוקא חיישין ובשאלן לו כל הנזק ומפר לז מעט:

רבינו חננאל

כענין מליח ישן וקוליס האיספנין שהדחתן היא גמר מלאכתן. ולא יפקיענה בסודרין. ור' יוסי מתיר. ואוקמה רב נחמן [בחמה] כ"ע לא פליגי דשרין בתולדות האור כולי עלמא לא פליגי (דשרי) [נדאסור], כי פליגי בתולדות חמה, ת"ק סבר גורנין תולדות חמה אלא תולדות אור, ור' יוסי סבר לא גורנין. ואמרו ליה רבנן לרבי יוסי והא מעשה שעשו אנשי טבריא תולדות חמה הוא אסרי להו רבנן לאנשי טבריא. אע"י דדחי ר' יוסי ואמרו תולדות אור הן, ק"ל כתיב. אמר רב חסדא

גב' כל שצא בחמין. כל מלוח שצא בחמין מע"ש חוררין ושורין אותו בחמין בשבת ואין בו משום תיקון שהרי נתקן כבר: **מדיחין**. שאין זה גמר מלאכתו אבל לא שורין: **חוץ מדג מלוח ישן או קוליים האיספנין**. דג שקורין טונינ"א: שהדחשו וכו' **גמר מלאכתו**.

מדקרי ליה גמר מלאכתו ש"מ וזה ביטולו וחיוב: והא דמתן. בפרק חצית נותנין כו' המים: **לזון כחמה**.^(א) בשמש: דשרי. דאין דרך ביטולו צדק וחמה צאור לא מיהלפא דליגור הא אטו הא: **בטולדות האור**. כגון אס' הווסס הסודר הזה צאור מתחילה: **דאסרי**. דהוי ביטול: **טולדות חמה**. שהווסס הסודר כחמה: **אטו טולדות האור**. דמאן דחוי סבר דטולדות האור יניהו: **שמה יטמין צרמץ**. דמאן דחוי סבר מנדי האי לנשולי והאי לנשולי ותרווייהו דרך הטמנה מה לי רמץ מה לי חול ומשום הכי מודה ר' יוסי: **שמה יזין עפר**. שמה לא יהא שם חול עקור לכל הנזקך ואחי לאוזי עפר הדצוק והוי חופר גומא: **עפר תיחות**. כלומר תיחות בעומק דליכא למיחש למוזין: **גג רוסת**. שרתחו חמה: **ואין מגלגלין צסיד רוסת**. דהוא טולדות האור: **ליכא למיגור**. בגג רותח דהא לא מטמין ליה: **אלא**. לשמא חיז עפר ויכנסו בו ליגור: **לפוך אמה של חמין**. וחמי טבריא לאו תולדות האור נניהו ואפ"ה אסרו להו ומודה צהא ר' יוסי: **דדמיא להטמנה**. שטטמנין מים צמים: **מי צכרס מעשה** ^(ב) **אסיפא קאי**. לסייעתא דחול ואצק ולאזריי דתולדות חמה כי האי גוונא אסרי לדברי הכל: **ארישא קאי**. אפלוגמא ורבנן הוא דאמרי לה אבל לר' יוסי כה"ג לא מיתסר אלא משום דהני תולדות האור נניהו: והא **מעשה**. דחמי טבריא דתולדות חמה נניהו ודמי לאפקעתא דסודרין דליכא למגור לשמה חיז ואסרי להו: בטלה

ההוא תולדות אור הוא °דחלפי אפיתחא דגיהנם אמר רב חסדא

כירה פרק שלישי שבת

ל"א.

להטמין מבעוד יום צדצר המוסקף הבל גזירה שמה יטמין צרמץ ^(א) ואשמה יתמה ולר"י נראה דמה שהיו מתערצין לזון בחמין לא הוה דמי להטמנה וליכא למילף מינה דאיכא למימר דאסרי להו מפני שנצטל המים לוונני^א ונראה לו דסילון^ד לא היה מתערב בחמין כי היה מוקף מחילות מכל זד והיו מתחממין המים לוונים שנצילון ממחמת חמי טבריא^ה ולא היו רוחצים בחמי טבריא עזמן לפי שריחן רע והשתא דמיא להטמנה שמים לוונני היו נטמנין בתוך החמין להתחמם^ו: **כ"ז שבא בחמין מלפני השבת**. פירוש שנתצטל לגמרי כדמפרש

לקמן בפרק חצית (דף קמה): כגון תרנגולת דרבי אבא שורין אותו בחמין^ז אפילו ככלי ראשון^ח וכל שלא צא כו"ט מדיחין אותו^ט לפירוש רשצ"א דמפרש דעירוי^א ככלי שני^ב אמי שפיר הכא דאין שוין אותו ככלי ראשון אבל מדיחין אותו מכלי ראשון דרך עירוי^א אבל לפר"ט דמפרש דעירוי^ד הו' ככלי ראשון^ט ע"כ מדיחין אותו מכלי שני קאמר וא"כ מאי איריא מדיחין אפילו שורין נמי^ט ואומר ר"י דאפילו ככלי שני^ד אין שורין דהואיל דהמים חמין מיחוי כמצטל ואע"ג דמתן לקמן (דף מז:)^י אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחווי^ט היינו דוקא תצלין שהן עשוין למתק את הקדירה ולא מיחוי כמצטל אי"כ ה"ה שורין אותו כיון דאיירי ככלי שני והא דנקט מדיחין לאשמעינן דאפילו הדחה היא גמר מלאכה צמליח הישן וקוליים האיספנין: **שמה יטמין ברמין**. אבל הפקעת סודרין לא גזרו אטו שמה יטמין צרמץ דסודרין לא דמו לרמץ ואטו סודרין שנתחממו צאור לא צעי ר' יוסי למיגור דאין דרך לחממן כל כך שלא יהיו נשרפין: **מלפני שמוזי עפר במקומו**. פי' צקוטרס מתוך שלא יהיה לו חול עקור כל הנזק לכסות אתי לאוזי עפר הדצוק והוי חופר גומא וקשה לריצ"א דהא ליכא איסורא דאורייתא בחופר גומא ואינו צריך

אלא לעפרה לרצי שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וצריך לומר לפי פירוש הקוטרס גזירה שמה יחפור הגומא לטמון הביצה בתוכה ור"ת (בהקשה לפירוש הקוטרס דמאי דמשני בצמוץ סתם גג לית ציה עפר אדרבה הא סתם גג יש צו מעויצה וכיון דגורנין שמה יחפור לגזור שמה יחפור צמעויצה ויכסה ועוד שמהא בצספרים ישנים מפני שמוז עפר ממקומו ולפירוש הקוטרס צריך לגרסו^ב שמה יזין ומפרש ר"ת שמוז עפר שהוא מוקאס ממקומו כשתפוצ הביצה בתוך העפר וסבר רב יוסף דטלטול מן הזד שמהי טלטול ואיכא צינייהו עפר תיחות היינו^ב שהוא להטמין מידו ליפול נטמנת מעזמה בתוך העפר ואינו מוזי עפר ממקומו צדיים והשתא אמי שפיר דסתם גג לית ציה עפר כל כך שיוכל להטמין בתוכו דלחפירת מעויצה לא חיישין ולפירוש זה הוה מצי למימר איכא צינייהו עפר מוכן וצללו הכי איכא צינייהו טוצא כגון גג דאית ציה עפר שמה יטמין ליכא למימר ושמה יזין איכא וכגון מעשה דאנשי טבריא דשייך יטמין ולא שייך יזין אבל קשה לרשצ"א דקאמר בצמוץ אלא למ"ד שמה יזין עפר לגזור ולהאי פירוש לא שייך למימר לגזור אלא הוה ליה למימר ליחסר ויש ליישצ דמשום דכל איסורי דרבנן הס גזירה אטו דאורייתא נקט האי לישנא ועוד פירש רצינו תס בצספר הישר שמוז עפר ממקומו והוי חופר שהוא תולדה דחורש אפילו צעפר תיחות כגון חול ואצק דרכים כדמוכה צציה^ה (דף מ. טז) דקאמר והא קעציד כחשה צעפר תיחות והא קעציד גומא אלמא צעפר תיחות שייך נמי גומא והא דקאמר הכא איכא צינייהו עפר תיחות היינו כל כך תיחות כשמניח ציה עליו נשקעת מאליה דצההוא ודאי לא שייך חורש וקשה לפי' דלמאי פליג רבה ארז יוסף ולא חייש למה שמוז עפר מדקאמר אלא למאן דאמר שמוז כו' משמע דלרבה ניחא ויש לומר דרבה סבר דלא שייך גומא אלא כשנטול צידו מן העפר ושאר מקום מן הגומא אבל צנעיזת ציה לא שייכא גומא לפי שאינה ניכרת:

איכא בינייהו עפר תיחות. פירש צקוטרס דצעפר תיחות לא שייכא גומא והא דמשמע צציה^ה (טז) דצעפר תיחות נמי שייך גומא צריך לומר לפי' דהתם איירי שיש מעט עפר תיחות וסביצו קרקע קשה דכשמסיר עפר תיחות תשאר הגומא קיימת^ד אבל הכא כשיש עפר תיחות הרבה^ה כשיעשה גומא אינה מתקיימת^ה כי דופני הגומא יפלו ולא יוכלו להתקיים לפי שאין הקרקע קשה^ה: **ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח**. קשה אדמפלגי צין תולדות חמה לתולדות האור לפלוז בתולדות חמה גופייהו צין גג רותח לחול ואצק דרכים וגג דאית ציה עפר ולמ"ד דשמה יטמין צרמץ אמי שפיר דמפלגי צין גג רותח לסיד רותח שלא כדרך הטמנה אבל בתולדות חמה גופייהו לא מצי למיפלג אלא צין דרך הטמנה לשלא כדרך הטמנה דבחול נמי אס' אינו מטמין בו אלא מגלגלו על גציו שרי: **אלא ע"כ** ור' יוסי יוסף אטו מי לית ליה גזירה שמה יטמין צרמץ והא מהאי טעמא אסרינן להטמין צדצר המוסקף הבל ויש לומר דמבעוד יום איכא למיגור שמה יטמין צרמץ ושמה יתמה אבל הכא לא שייך למיגור דאטו אי שרינן לצטל בחמי חמה דילמא אתי לצטל בחמי אור בשבת וא"ת הא אסרינן משחשיכה להטמין אף כשאין מוסקף הבל גזירה שמה יתח ויש לומר דהני מילי צדצר המצושל איכא למיחש שמה יתחיא אבל ביטול גמור כי הכא לא טעו אינשי אטו תולדות חמה:

ממעשה

עין מושפטי נר מצוה

יג א ב מיי פ"ט מהל' שבת הלכה ג ופכ"ב הלכה ט ספג לאזין סה טו"ע א"ח סומן שח סקיף ג:

לעזי רש"י

טונינ"א. טונה.

מוסף תוספות

א. [וקשה] למה אסרו ביר"ט, דהא איסור הטמנה בדבר המוסקי' אינו אלא בערב שבת גזירה שמה יתחה בנחלים, וחזויי חגלים ומתו' הוא ביר"ט. יעניצ"א. ב. דכיון דרתיצה אסורה ביר"ט, וכוונתם במוס' אלו לרחיצה. יעניצ"א. ג. בחמי טבריה. יעניצ"א. ד. זה ה"י עובר בתוך האמה ופיהו יוצא לחוץ. מי הריץ לט: סוד"ה מנעשה. ה. ומימיו יוצאין ונשפכין גומא שבקרקע. מי הריץ לט: סוד"ה מנעשה. ו. והו"ל מטמין בדבר המוסקי' אסורו הכמים. יעניצ"א. ז. כדי שתתרכך יותה. מי הריץ. ח. לאחר שחורערב מן האש. מוס' הראש. ט. שלא תבשלה כ"צ. אע"פ שנתבשלה אע"פ ביר"ד, דהו לא אפשר לאחויבר עלה משום בשול. אפ"ה. מי הריץ. י. כלומר, אין שורין אותו ככלי ראשון, אבל שופכין מכלי ראשון עליו. יא. מכלי ראשון. יעניצ"א. לב. ככלי ראשון הוא, [אלא]. מי הריץ. יב. ואפי' כדי קליפה לא מבשיל. יעניצ"א. ג. דאין כאן ביטול. מוס' הראש. יד. דכלי ראשון. מי הריץ. טו. קשה, אמאי שרי לשפוך עליו מכלי ראשון. מוס' הראש. אפי' הדחה ותיחסר, דכלי ראשון מבשיל הוא קצת, אפי' בהדחה. יעניצ"א. טז. דכלי שני אינו מבשיל. יעניצ"א. יז. (ו)דוקא מדיחין, אבל. מוס' הראש. יח. האלפס והקדירה שמעבידן מדיחין לא יתן לתוכן תבלין. מוס' הראש. יט. אלאמא שרי לשרות בכלי שני. מוס' הראש. כ. (ו)לאו דוקא מדיחים. יעניצ"א. כא. דה"ק דסתם ביה לית ביה עפר דניחוש קלקל את גגו. מוס' הראש"ש ד"ה סתם. כב. גזירה. מוס' הראש"ש ד"ה סתם. [אזן] דסתם גג הוא טוח בטיט יפה ובסיד, וכשארם חופר, אינו עוקר משם עפר אלא כעין רבבים מדובקים. יעניצ"א. כג. דאפי' טלטול מן הצד ליכא, שאינו מטלטל, אלא. הגהות מרדכי. כד. בדפנות של קרקע קשה. רשניא. כה. בעומק ומן הצדדין, דבעפר תיחות ממש ליכא משום גומא. רשניא. כו. וכשנטול ממונו לעשות גומא היא מתמלאת מיד מן העפר שסביבותיה. יעניצ"א. כז. והשתא ליכא גומא כלל. יעניצ"א.

